Objektivnost novinara na slučaju samoubojstva generala Slobodana Praljka

Pranjić, Anamarija

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:625975

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

University North Digital Repository

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 163_NOV_2019

Objektivnost novinara na slučaju samoubojstva generala Slobodana Praljka

Anamarija Pranjić, 1153/336

Koprivnica, prosinac 2019. godine

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 163_NOV_2019

Objektivnost novinara na slučaju samoubojstva generala Slobodana Praljka

Studentica

Anamarija Pranjić, 1153/336

Mentorica

Lidija Dujić, doc. dr. sc.

Koprivnica, prosinac 2019. godine

Sveučilište Sjever
Sveučilišni centar Koprivnica
Trg dr. Žarka Dolinara 1, HR–48000 Koprivnica

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

STUDIJ preddiplomski sveučilišni studij Novinarstvo

PRISTUPNIK Anamarija Pranjić | MATIČNI BROJ 1153/336

DATUM 5. 12. 2019. | KOLEGIJ Novinarska radionica 2

NASLOV RADA Objektivnost novinara na slučaju samoubojstva generala Slobodana Praljka

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Journalistic objectivity in news about general Slobodan Praljak's suicide

MENTOR Lidija Dujić | ZVANJE doc. dr. sc.

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. doc. dr. sc. Željko Krušelj
2. doc. dr. sc. Krešimir Lacković
3. doc. dr. sc. Lidija Dujić
4. doc. dr. sc. Irena Radej Miličić
5.

Zadatak završnog rada

BROJ NOV_163_2019

OPIS

Komparativnom analizom triju svjetonazorski različitih portala (direktno.hr, telegram.hr i tportal.hr) u završnom se radu istražuje objektivnost novinara prilikom prenošenja vijesti o samoubojstvu generala Slobodana Praljka.

U radu je potrebno:
1. Uvodno izložiti obilježja online medija.
2. Analizirati standarde profesionalnog novinarstva.
3. Definirati metodologiju istraživanja.
4. Usporediti izabrane portale prema postavljenim kriterijima.
5. Izvesti zaključke na temelju provedenih istraživanja.

ZADATAK URUČEN 3/12/2019 | POTPIS MENTORA

Predgovor

Prije nekoliko godina čula sam izjavu koja mi se urezala u pamćenje: „Novinarom se ne postaje, novinar se rađa.” Nadodala bih na tu izjavu kako se neke stvari ipak učenjem moraju nadograditi, a tu prvenstveno mislim na etičnost u obavljanju novinarskog posla. Zanimljivo je u tom kontekstu spomenuti kako volim čitati različite pristupe o istoj temi. Ponekad se i kod svjetonazorski istih portala razlikuje obrađivanje informacija koje se plasiraju javnosti. Igrom slučaja, moj prvi „odrasli” posao bio je na jednom portalu. Tamo sam godinama gledala starije i iskusnije kolege kako pišu članke i zbog toga sam odlučila upisati studij novinarstva. To me potaknulo i da odaberem temu kojom se bavi ovaj završni rad.

Usred prijelomne situacije, tri svjetonazorski drugačija portala svojim su čitateljima na različite načine ponudili uvid u cijeli događaj. Neki su to nažalost napravili manje profesionalno od drugih. Novinari koji izvješćuju javnost ne smiju iskazivati vlastito političko stajalište, već moraju objektivno i profesionalno obavljati svoj posao. Korištenje slike Slobodana Praljka koji ispija otrov smatram povredom ljudskog prava. Na studiju novinarstva na različitim kolegijima mladim se novinarima pokazuje kako profesionalno informirati javnost, no jednom kada se dođe u radno okruženje, većina toga „pada u vodu”. Moderno novinarstvo živi od *clickbait* naslova te hitrog objavljivanja ekskluzivnih informacija. Na mladim je novinarima koji završavaju studij za svoje buduće zvanje da se ne koriste ljudskim emocijama, već izvješćuju shodno pravilima struke.

Zahvaljujem svima koji su bili uz mene i omogućili mi da steknem željeno akademsko obrazovanje. Ovu 2019. godinu pamtit ću po pobjedničkih 10 godina suživota s multiplom sklerozom i završetku akademskog obrazovanja. Posebno želim zahvaliti svojoj mentorici doc. dr. sc. Lidiji Dujić na strpljivosti koju je imala sa mnom. Hvala mojim roditeljima, Ani i Tomi, te mom najboljem prijatelju, bratu Marku koji me podizao kada sam padala, bio uvijek uz mene i pomagao mi. Zahvaljujem i svojoj prijateljici Antoneli, koja je „krivac“ za studiranje na Sveučilištu Sjever, a posebna zahvala ide i Petri, mojoj „misliteljici bistrog” bez koje bi godine na Sjeveru bile teže izdržljivije. Na kraju, ali jednako važno kao i prethodno spomenuti, hvala svim prijateljima i ostatku obitelji koji su mi bili podrška.

Sažetak

Online novinarstvo svojim korisnicima na brz i efikasan način donosi aktualnosti. Mediji mogu utjecati na tuđe sudbine i poglede na svijet i zato novinari moraju brzo i profesionalno obavještavati javnost. Vijest o samoubojstvu generala Slobodana Praljka, čijem je činu istovremeno svjedočila i javnost, šokirala je mnoge. Završni rad istražuje jesu li tri odabrana portala tijekom izvještavanja o događaju iz haške sudnice bili objektivni. Za istraživanje su odabrani portali različitih svjetonazora: *telegram.hr*, *direktno.hr* i *tportal.hr.* Analizirana su 24 članka o događaju koji se zbio 29. studenog 2017. godine. Iz usporedne analize sadržaja i načina izvještavanja utvrđeno je kako je *telegram.hr* objektivno i najprofesionalnije izvijestio o događaju. Kod portala *direktno.hr* pronađeni su elementi povrede ljudskog dostojanstva zbog čestog korištenja slike trenutka ispijanja otrova. Osim toga navedeni portal je svoju nepristranost pri izvještavanju pokazao odabirom naslovne fotografije kojom su bili usmjereni na pobuđivanje emocija čitatelja. Pretjerani senzacionalizam, korištenje *clickbait* naslova i konstantno korištenje fotogalerije na kojoj je uprizoreno oduzimanje života Slobodana Praljka način je izvještavanja *tportala.hr.*

Novinari moraju razmišljati o tome kakve posljedice nosi napisana riječ. Brzo napisani članci koji sadrže neprovjerene informacije ili neetične sadržaje posljedica su želje za većom čitanošću i pažnjom javnosti, a sve kako bi se ostvario veći profit – čime se ugrožava profesionalno novinarstvo.

Ključne riječi: *clickbait*, izvještavanje, objektivnost, *online* mediji, Slobodan Praljak

Popis korištenih kratica

5W	novinarska formula, pet pitanja na koja mora odgovarati vijest
BIH	Bosna i Hercegovina
CARnet	Hrvatska akademska i istraživačka mreža
DORH	Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia
HINA	Hrvatska izvještajna novinska agencija
HRAST	Hrvatski rast
HVO	Hrvatsko vojno obrambeno vijeće
HV	Hrvatska vojska
RH	Republika Hrvatska
SFRJ	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
UNHCR	Ured visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice
UZP	Udruženi zločinački pothvat
WEB	World Wide Web

Sadržaj

1. Uvod 1
2. *Online* novinarstvo 3
3. Novinarska profesionalnost 7
   3.1. Novinarska objektivnost 8
4. Slobodan Praljak 10
5. Istraživački dio 12
   5.1. *Telegram.hr* 12
   5.2. *Direktno.hr* 15
   5.3. *Tportal.hr* 19
6. Zaključak 23
7. Literatura 25
8. Popis slika 28

1. Uvod

Adam i Eva, krapinski pračovjek na Hušnjakovu brdu, brojni naši preci, svi su oni komunicirali na za to vrijeme svojstven način. Čovjek je po prirodi znatiželjno biće, stoga je bilo očekivano kako će se s pojavom podjele informacija ubrzo pojaviti i način distribucije istih. S prvim ljudima dolaze i počeci komunikacije, prenošenje informacija, a poseban obol svemu daju mediji. Napredovanjem tehnologije i razvojem tehnološkog društva napredovalo je i razvijalo se i novinarstvo. Od izuma tiskarskog stroja Johannesa Gutenberga, do mogućnosti vlastitog provjeravanja primljenih informacija, zanimljiv je način kako informacije putuju od pošiljatelja do primatelja. Ono što je prije bilo nezamislivo, danas je moguće. Iz udobnosti vlastitog naslonjača publika može čitati medijske sadržaje na portalima, dijeliti ih i komentirati. Današnje vrijeme uz veliku količinu informacija donosi i zamke. Pojavom portala, kojima je početak bio teletekst, kratko ispisane vijesti koje su dostupne samo na televizijskim ekranima, procvjetalo je međusobno dijeljenje informacija. Svakodnevno smo okruženi medijima koji su postali važan dio društva. Kao glavni faktor utjecanja na mišljenje društva ne treba olako shvaćati medije i moć poruke koja se odašilje. Veliki protok informacija koje se mogu pronaći na internetu treba selekcionirati i filtrirati jer nisu sve vjerodostojne. Pojedini mediji zbog profita svojoj publici serviraju vijesti koje su napisane kako bi izmamile emocije, znajući da će ih to ili naljutiti ili oraspoložiti. Novinari su danas, više nego ikada prije, slobodniji u objavljivanju medijskog sadržaja. U tradicionalnim medijima kada bi novinarski uradak bio napisan, više nije bilo moguće intervenirati u njega, no u moderna vremena novinari mogu plasirati i laži, ne potpisivati se pod članke koje pišu, ali i napisane laži obrisati ili podijeliti s javnosti druge informacije koje su naknadno uređene. Primjerice, na jednom portalu vidimo neku vijest o određenom događaju, koji su prvi objavili. Nakon nekog vremena na drugom, konkurentskom portalu, pojavljuje se vijest o tom istom događaju, ali sa sasvim različitim informacijama jer je drugi portal objavio provjerene i istinite informacije. Portali se previše oslanjaju i na objave s društvenih mreža. Ukoliko je objava sa stranice profila nekog političara, prenose je na svoj medij i odmah od toga nastaje članak – umjesto da su kontaktirali navedenog političara, provjerili je li to doista on objavio, ima li što nadodati i slično.

U završnom radu razmatra se objektivnost novinara prilikom prenošenja vijesti o samoubojstvu Slobodana Praljka. Za analizu su odabrana tri svjetonazorski različita portala. Riječ je o portalima *direktno.hr*, *telegram.hr* i *tportal.hr*. *Direktno.hr* slovi kao desničarski portal, *telegram.hr* smatra se portalom koji podupire ljevičarski svjetonazor dok *tportal.hr* predstavlja politički centar.

Slobodan Praljak bio je general pukovnik Hrvatske vojske i Hrvatskoga vijeća obrane koji je prvostupanjskom presudom suda u Haagu osuđen na 20 godina zatvora. Teretilo ga se za zločine počinjene 1993. godine u Bosni i Hercegovini. U tome slučaju optuženici su poznatiji kao „haška šestorka“: Bruno Stojić, Jadranko Prlić, Milivoj Petković, Valentin Ćorić, Berislav Pušić i Slobodan Praljak. Sva šestorica predala su se 2003. godine sudu u Haagu. Godine 2013. donesena je prvostupanjska presuda, a Žalbeno vijeće ICTY-ija 29. studenog 2017. godine potvrdilo je Praljku prvostupanjsku kaznu zatvora od 20 godina. Nakon izrečene kazne, Praljak je izjavio: „General Praljak nije ratni zločinac i s prijezirom odbacujem Vašu presudu.“ Popio je bočicu s otrovom, za koji se kasnije ispostavilo kako je riječ o cijankaliju, te potom preminuo u bolnici. Trenutak u kojemu Praljak vadi bočicu i ispija sadržaj prenosio se uživo – zabilježen je tako da je na internetu postao *meme*, simbol poruge i ismijavanja. Već i to što se netko dosjetio zabilježiti taj trenutak i kasnije tu sliku iskoristiti u komercijalne i nekomercijalne svrhe, neetično je i krši ljudska prava. Komercijalne svrhe ostvarili su portali, odnosno *online* mediji koji su na tome zarađivali dok su nekomercijalne svrhe ostvarile društvene mreže kojima je cirkulirala poruga.

Prikupljanje činjenica, provođenje selekcije prikupljenog i pisanje novinarskog uratka, uloga je svakog novinara. Novinarstvo treba biti istinito i objektivno uz prenošenje potvrđenih činjenica – upravo je to iniciralo ovo istraživanje! Njegova je svrha bila utvrditi koji od tri navedena portala nije objektivno prenosio vijesti o samoubojstvu Slobodana Praljka, koje se zbilo tijekom prijenosa izricanja presude uživo. Od 78 objavljenih članaka 29. studenog 2017. godine, analizirano je njih 24. Do potrebne građe za završni rad došlo se pomoću internetske tražilice Googlea i tražilica na portalima.

2. *Online* novinarstvo

Nastanak računalnog doba povezan je s tehnološkim razvojem u drugoj polovici 20. stoljeća. Pojavom računala javila se i potreba za njihovim povezivanjem putem mreže zbog lakše distribucije podataka. Internet je globalni sustav međusobno povezanih mreža računala kojima se mogu dijeliti informacije u digitalnom formatu (Šimović et al. 2010: 301). Jednom kada se nešto objavi na internetu, zauvijek tamo i ostaje. Tom podatku svatko može pristupiti i spremiti ga na svoje računalo. Zato više nije toliko lako skrivati neke činjenice ili tajne. Jedan od oblika podataka kojima se može pristupiti na internetu jesu hipertekstualni dokumenti odnosno mrežne (engl. *web*) stranice. One mogu sadržavati multimedijalni sadržaj poput fotografija ili videozapisa, ali ono što ih čini posebnim jesu poveznice na druge *web* stranice. Na taj način povezani hipertekstualni dokumenti nazivaju se mreža (engl. *web*) (Šimović et al. 2010: 382). Portal je skup *web* stranica, mjesta sa zanimljivim sadržajem i najnovijim informacijama koje korisnicima tih stranica pružaju mogućnost informiranosti. U Hrvatskoj se internet pojavio 1991. godine kada je Ministarstvo znanosti pokrenulo CARnet Hrvatsku istraživačku i akademsku mrežu, a 1992. godine Hrvatska se pridružila internetskoj mreži. Prvi portal u Hrvatskoj pojavio se 1994. godine, kada se željelo informirati javnost o stradanjima u Vukovaru, a bio je to portal Hrvatske radiotelevizije. Godina 1998. postaje ključnom godinom pojave portala u Hrvatskoj. Vijesti koje su se do tada mogle slušati na radiju ili vidjeti i čuti na televiziji, postale su dostupne na internetu (Najbar-Agičić 2015: 217).

Informatizacija društva javnosti donosi *online* novinarstvo, vid novinarstva koji je dostupan na portalima. Novinari su u mogućnosti dobivene informacije odmah plasirati u javnost. Također imaju opciju uređivanja već objavljenih članaka čega javnost nije možda toliko svjesna jer korisnici portala nisu u mogućnosti na svakom članku provjeriti vrijeme objave ili mijenjanja teksta. *Online* novinarstvo također omogućuje interaktivnost tako što korisnicima pruža mogućnost dijeljenja napisanih članaka, komentiranja članaka, ali i slanja informacija o konkretnoj temi ili članku kako bi novinari provjerili dobivene informacije i nadogradili temu o kojoj pišu. Omogućuje se ujedno i pretraga starijih informacija potrebnih radi istraživanja neke tematike. Mato Brautović u knjizi *Online novinarstvo* navodi „neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezivanje poveznicama, arhiviranost“ kao obilježja *online* novinarstva (Brautović 2011: 44). Primjerice, vijest o nekom neetičnom činu poznate javne osobe većina medijskih kuća popratit će videom ili fotografijom. Ta vijest slijedi spomenuta obilježja multimedijalnosti korištenjem videa, interaktivnosti jer pri pisanju te vijesti korisnici portala mogu komentirati sadržaj. Iako su video i fotografija potvrde istinitosti kako se određeni dramatični čin dogodio, ostaje pitanje etičnosti novinara koji piše o tome.

Maroje Mihovilović u knjizi *Profesionalni novinar* navodi kako je na novinarima odgovornost da u napisanome čitateljima prenose istinite informacije. Ponekad su tijekom praćenja vijesti uživo od brzine važniji etičnost i odgovornost (Mihovilović 2007: 79). Najviše vrijednosti u novinarstvu nosi istinita informacija, a osim što istinitost nalazimo u novinarskim načelima, također je i u temeljima suvremenog novinarstva.

Sposobnost i znanje novinarima potrebni su kako bi doznali, istražili i objavili vijest koja je napisana prema općeprihvaćenim načelima struke. Vijesti se razlikuju samo po jeziku ili načinu izvještavanja i mediju za koji su rađene, ali je načelo uvijek isto (Malović 2005: 14). Malović suvremeno novinarstvo temelji na „profesionalnim standardima: istinito, točno, pošteno, nepristrano i uravnoteženo izvještavanje". Za *online* novinarstvo struka preporuča pisati kraći format tekstova u odnosu na tiskane medije. U vijesti se s najbitnijim treba odmah „ići u glavu", pojednostavljeno rečeno – u početku kazati najvažnije. Uvodni odlomak vijesti treba odgovarati na „5W" koji se smatra novinarskom formulom pri pisanju vijesti i polazištem svakog izvještaja (Malović 2005: 94). Kada je novinar dao odgovor na spomenutih pet pitanja (5W) tko, što, kada, gdje i zašto, time je ispoštovao pravila novinarske struke. Svojim člancima novinari modernog doba moraju znati zaintrigirati čitatelja kako bi pročitao ostatak teksta i uvesti ga u srž priče koja se kasnije napisanim razgrađuje. Nepotrebno je navoditi informacije od kojih nitko nema koristi.

U *online* novinarstvu nalazimo i hiperlinkove, to jest poveznice koje korisniku potvrđuju vjerodostojnost informacije, dok sam korisnik odabirom željene poveznice vidi izvor informacije. Većina portala poveznicama navodi kako je preuzela sadržaj s drugog portala ili službenih stranica. Ponekad te poveznice mogu čitatelja odvesti i na prijašnje članke portala koji čita. U takvim člancima, novinari moraju odabrati samo najvažnije poveznice o određenoj tematici kojim se bavi navedeni tekst. Na primjer, odabere li se tema osnutka neke političke stranke, nema smisla pisati što je o predsjedniku te novonastale stranke kazala nepoznata suputnica iz javnog prijevoza. Takve informacije u većini slučajeva nisu povezane s tematikom. Naslov mora privući korisnika jer prije nego što pristupi cijelom tekstu prvo vidi naslov, koji mora sadržavati konkretne informacije. U današnje vrijeme na portalima se nalaze *clickbait* naslovi koji čitatelja privlače da odabere takav članak kako bi saznao o čemu je riječ. Doslovan je prijevod te riječi na hrvatski – mamac za *klik*. Pojednostavljeno rečeno, novinari mame čitatelje da *kliknu* na sadržaj njihovog portala, pročitaju vijest koja ih je zaintrigirala samo zbog naslova, a nakon pročitanoga ništa ne saznaju. Osim *clickbaitova* za efekt šokantnosti, koja je oku odmah uočljiva, u naslovima se koriste i velika slova. U internetskom jeziku, riječi napisane velikim slovima interpretiraju se kao povikivanje, koje na bilo koji način izaziva reakcije. Novinari danas uvelike upotrebljavaju naslove u kojima ne otkrivaju previše, već mame čitatelje. Senzacionalistički naslovi, korištenje interpunkcije u naslovima, neiznošenje cjelovite

informacije čitatelju automatski privlači pažnju, više od naslova napisanog na klasičan način. Kako se portali financiraju i od reklamiranja, nekada su reklame i u sadržaju samih članaka. Osim što se pažnja daje estetici i privlačenju pozornosti, portali se trude pobuditi emocije u svojih čitatelja. Ovisno o svjetonazoru portala o kojemu je riječ, uredništvo, a samim tim i novinari znaju na koji način dostaviti određene informacije. Ako je portal tradicionalnijeg svjetonazora i većinom piše o događaju koji je ostavio veliki utjecaj na naciju, primjerice povezan je s poznatom javnom osobom koja je utjecala na mnoge živote ili spominje nekoga za koga je nepotrebno pisati ime, a sama asocijacija na čin ili prezime izaziva emociju, onda se portali služe *clickbaitovima* u naslovima poput: „NEĆETE VJEROVATI ŠTO JE OBJAVIO: Od ovoga će vam zatitrati srce junačko“. Ovo je naslov članka namijenjen korisniku koji dijeli svjetonazor s uredništvom portala. U današnje vrijeme takav primjer naslova koristi se i prilikom prenošenja prijelomnih vijesti. Umjesto da se informacije u vijesti prenesu objektivno i prema pravilima struke, one su nerijetko objavljene s naslovom kojemu je svrha povećati čitanost. Prijelomne vijesti, pri čemu se misli na izvanredne okolnosti, događaji su zbog kojih uredništvo portala proširuje redovito izvještavanje. Tada se više pozornosti pridaje aktualnom događaju koji je sve iznenadio. Prilikom izvještavanja u *online* medijima novinarima je omogućen brži pristup novim informacijama s lica mjesta. U većini slučajeva novinari na pojedinim portalima ostaju u redakciji jer prijelomne vijesti koje se i dogode uglavnom prenose televizijske kuće. Ponekad redakcije portala prate snimke uživo drugih redakcija i pišu temeljem toga. Novinarima je stoga olakšan posao u smislu prenošenja vijesti, što može imati i negativne strane jer u svojim izvještajima obmanjuju javnost hineći kako su bili na licu mjesta i sami se više angažirali oko dostavljanja informacija svojoj publici. Kada je riječ o brzini, na portalima novinari nerijetko napišu vijest i kada je ona već plasirana u javnost, tada je upotpunjuju agencijskom vijesti s HINA-e. Pojednostavljeno, kada je riječ o izvanrednoj situaciji, novinari ne čekaju na agencijsku vijest, nego napišu vijest temeljem dostupnih i vjerodostojnih informacija. Agencijske vijesti ponekad kaskaju za portalima jer moraju temeljitije provjeriti svoje izvore. Novinarstvo se treba bazirati na jednostavno napisanim tekstovima, činjeničnim i originalnim informacijama bez pristranih komentara. Danas je teško pronaći nepristran način pisanja jer se izgubila etičnost u pisanju vijesti. Zbog pritiska uredništva za objavom ekskluzivnih vijesti, kako druga medijska kuća ne bi prije objavila neke informacije, u *online* novinarstvu se zbog takvog objavljivanja informacija smanjila profesionalnost u načinu rada. Neželjene posljedice za osobu koja je spomenuta u tekstu mogu biti narušena privatnost i uništen ugled.

U svom su radu novinari zato „dužni braniti ljudska prava, dostojanstvo, slobode i vrijednosti, uvažati pluralizam ideja i nazora, opirati se svim oblicima cenzure, pridonositi jačanju pravne države i kao dio javnosti sudjelovati u demokratskoj moći i vlasti. Kada

izvještava o temama o kojima postoje različita relevantna stajališta, a posebice kada se iznose optužujući navodi, novinar nastoji sva ta stajališta predstaviti javnosti“, navodi se u Kodeksu časti hrvatskih novinara (https://hnd.hr/dokumenti).

3. Novinarska profesionalnost

Profesionalni standardi novinarskog izvještavanja jesu: poštenje, istinitost, točnost, uravnoteženost i nepristranost (Malović 2005: 18). Objavljivanje dramatičnih fotografija i naslova te objava fotografije koja prikazuje nemoralne radnje osobe karakteristike su neetičnog izvještavanja u kriznoj situaciji (Barović 2011: 124). Jedan od preduvjeta za moderno shvaćanje novinarstva jest objektivnost odnosno nepristrano izvještavanje o nekom događaju. Od novinara se očekuje izvještavanje koje je pošteno, točno, istinito i uravnoteženo. Novinar se ne smije svrstati ni na koju stranu, a sam izvještaj, bez obzira na osobne sklonosti novinara, treba prikazati taj isti događaj onako kako se uistinu i dogodio. Svoja stajališta novinar ne smije objaviti u vijesti (Malović 2005: 42). Citiranjem vjerodostojnih izvora informacija, pozivanjem proponenata i oponenata postiže se objektivnost. Prema Kunczikuu, na novinarima je odgovornost da se informacije prenesu neutralno. Nadalje, novinar u određenim slučajevima prilikom izvještavanja mora zatomiti svoje emocije te pristupiti obrađivanju informacija profesionalno (Kunczik, Zipfel 1998: 118-119). Pojednostavljeno rečeno, ukoliko novinar osjeća netrpeljivost ili simpatizira javnu osobu o kojoj informira, način na koji prenosi vijest mora biti bez vidljivih emocija.

Etika i objektivnost smatraju se osnovnim profesionalnim načelima i od novinara se očekuje da ih se pridržava. Novinari u *online* medijima trebaju se posebice u izvanrednim izvještajima potruditi profesionalno i objektivno izvještavati o događaju. Tu je riječ o praćenju nesvakidašnjih situacija u kojima novinar treba biti maksimalno koncentriran na svoj rad. Osim što mora istinito i vjerodostojno izvještavati za vrijeme izvanredne situacije, novinar ne smije zloupotrebljavati tragične događaje radi veće čitanosti. Na novinarima je pritisak da plasiraju dobivene informacije što prije. Ne stignu provjeriti sve izvore, što je ujedno i njihova krivnja jer ne bi trebali objaviti ono što nije vjerodostojno. Ovisno o svjetonazoru medija u kojemu rade, točno znaju na koji način plasirati određene informacije. Kod neke publike to će izazvati gnušanje, a kod nekih možda i sreću. Novinar svaki trenutak mora razmišljati na etičan i profesionalan način. U današnje vrijeme to je u suprotnosti s internetskom kulturom. Nakon akademskog obrazovanja, pravila novinarskog pisanja nerijetko padaju u drugi plan kada je riječ o praksi jer novinari neprofesionalno pišu članke ne misleći na posljedice.

Profesionalnost u pisanju dodatno je smanjena pojavom društvenih mreža. Društvena mreža je, pojednostavljeno rečeno, *web* stranica putem koje se korisnici mogu povezati i podijeliti informacije i zanimljive sadržaje s drugih stranica u obliku objava. Njihovom pojavom ubrzao se i proces širenja informacija zbog velikog broja korisnika koji provode vrijeme na tim stranicama. Na portalima je prisutan i pozamašan broj članaka koji su nastali temeljem objava na društvenim

mrežama. Novinari u članke ugrađuju objave s Twittera, društvene mreže na kojoj se objavljuju kratke objave, *tweetovi*. Riječ je o objavama koje su kratkog formata od maksimalno 160 znakova, ali u koje je moguće staviti i poveznicu, kratki videozapis ili fotografiju. Kada je riječ o izvještajima, u takvim se člancima redovito nalaze *tweetovi* novinara reportera koji javljaju ishod situacije. Drugi primjer koji je važno spomenuti jest kako se prilikom pretraživanja objava na društvenim mrežama većinom svjedoči onima koje pripadaju poznatim javnim osobama. Novinarima je to lako dostupna informacija koju prenose na svoj portal. Pretraživanjem društvenih mreža i pregledavanjem objavljenog sadržaja većinom se na portale prenose takve informacije. Primjerice, slavni pjevač objavi fotografiju kako je otišao na odmor na neku daleku destinaciju, a novinari u najkraćem mogućem roku navedenu objavu prenesu na svoj portal i naprave članak od toga. Još jedan problem s vijestima napisanima na takav način jest što se ne provjerava istinitost objave. Moguće je da iza objave takvih informacija ne stoji uvijek onaj čije je ime iza profila na društvenim mrežama. No, novinari to ne provjeravaju, već objave, a kao dokaz u članak ugrade ili sliku objave ili samu objavu. Osim prenošenja nevjerodostojnih informacija novinari takve članke upotpunjuju senzacionalističkim naslovima.

3.1. Novinarska objektivnost

Novinari svojim pisanjem utječu na javno mnijenje do te mjere da zbog njihovih otkrića padaju vlade i korumpirani ministri. Razotkrivaju se i slučajevi koje pojedini moćnici pokušavaju zataškati. Svojim upornim traženjem istine, provjerom dobivenih informacija te potvrdom vjerodostojnosti i objektivnim izvještavanjem o određenoj temi novinar odrađuje svoj posao na pravilan način. Važno je da svoja osobna uvjerenja prilikom obavljanja posla novinari ostave iza sebe. Posebice kada pišu o temama koje ih mogu i naljutiti. Na primjer, ako je novinar ateističkog uvjerenja i prenosi vijest o predsjednici Republike Hrvatske Kolindi Grabar-Kitarović koja u intervjuu za Hrvatski katolički radio zapjeva „Krist na žalu“ (https://hkr.hkm.hr/), on svoje mišljenje ili porugu ne smije iskazati u tekstu koji isporučuje javnosti. Ako je i tradicionalnoga političkog svjetonazora, kakav dijeli s predsjednicom, ne smije ju veličati niti slaviti njezin čin jer time ne izvještava javnost na objektivan način o onome što je predsjednica napravila. U izvještavanju se ne smiju pisati komentari niti objavljivati informacije koje su neprovjerene. Komentari se očekuju jedino u kolumnama novinara koji su detaljno istražili tematiku o kojoj pišu, a temeljem znanja i provedenoga višegodišnjeg istraživanja mogu s javnošću podijeliti svoj stav.

U današnje vrijeme korisnici medija sve manje vjeruju pročitanom. Zaključak je to koji se može donijeti i na temelju komentara na društvenim mrežama ili pak ispod članaka. Prvenstveno je tako zbog tipfelera, *clickbait* naslova i senzacionalizma iskorištenog na ozbiljnim temama.

Zbog toga se gubi ozbiljnost pri novinarskom izvještavanju. Pretjerana cirkulacija informacija i premalo pridavanje pažnje pročitanome može se smatrati velikim problemom. Danas su svi uvjereni kako su oni u pravu te moraju dati svoj komentar o nekoj temi jer se njihov glas mora čuti. Na internetu se tako mogu pronaći i članci novinara koji pristrano pišu o političarima ili s javnosti dijele svoje stajalište. Kako bi se lakše pojasnila tematika kojom se bavi ovaj rad, potrebno je opisati pojam nepristranosti. Riječ je o jednom od novinarskih profesionalnih načela koje novinarima određuje da se ne svrstavaju na strane prilikom obrade određene teme. Na primjer, novinar liberalnijeg portala mora pisati članke u kojima se zalaže za prihvat migranata u zemlju – čak i ako je osobno protiv toga, ne smije navesti svoje stajalište. Korisnici medija temeljem dobivenih činjenica sami moraju donijeti zaključak o navedenom primjeru.

Kako se ne bi pokušala zataškati istina, važno je objektivno navođenje više različitih mišljenja o istoj temi. Na taj se način stvara i kredibilitet novinara koji nije glasnik političke stranke ili nekog moćnika, već izvješćuje javnost (Malović 1997: 157-163).

4. Slobodan Praljak

Slobodan Praljak, prikazan na *Slika 4.1*., rođen je 2. siječnja 1945. godine u Čapljini, u Bosni i Hercegovini. Završio je tri fakulteta u Zagrebu: na Fakultetu elektrotehnike diplomirao je kao inženjer elektrotehnike, na Filozofskom fakultetu stekao je zvanje profesora filozofije i sociologije dok je na Akademiji dramske umjetnosti diplomirao kazališnu i filmsku režiju. Praljak je režirao televizijsku seriju *Blesan i tulipan*, kao i televizijske drame *Novela od Stanca* i *Sargaško more*. Osim serija, Praljak je režirao i dokumentarni film *Smrt psa* (1980.), film *Povratak Katarine Kožul* (1989.) te dokumentarne videoradove *Sandžak* i *Duhan* (oba 1990.).

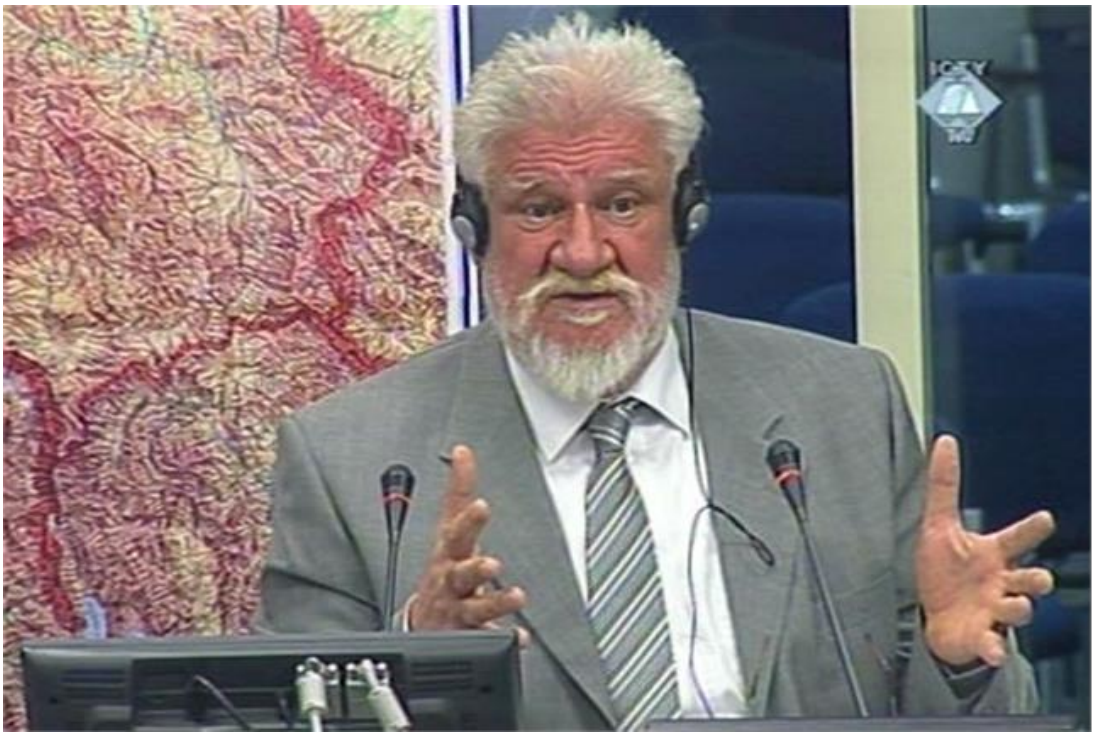

Slika 4.1. Slobodan Praljak u Haagu, ICTY

Tijekom Domovinskog rata Praljak je dobrovoljno služio u HV-u i postigao čin general-pukovnika. U Bosnu i Hercegovinu, također dobrovoljno, odlazi 1992. godine gdje obnaša dužnost zapovjednika Glavnog stožera HVO-a. Kao načelnik Glavnog stožera Hrvatskog vijeća obrane Slobodan Praljak ističe se odlukom koja pridonosi utvrđivanju crta obrane HVO-a prema Armiji, a poznat je po tome što je propustio i humanitarni konvoj Ureda visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice, UNHCR-a za Mostar. Nakon sukoba sa zapovjednikom Kažnjeničke bojne HVO-a Mladenom Naletilićem Tutom, 1993. godine Praljak je smijenjen s položaja načelnika Glavnog stožera HVO-a. Stari most u Mostaru srušen je 9. studenog 1993. godine, a Hrvatsko vijeće obrane, na čelu sa Slobodanom Praljkom kao načelnikom, većina svjetskih medija vidi kao glavne krivce. Most je, kako je tvrdio Praljak koji je dužnosti razriješen

dan prije, urušen aktiviranjem eksplozivnog naboja postavljenoga na lijevoj obali Neretve, na kojoj je bila Armija Republike Bosne i Hercegovine (https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/slobodan-praljak-biografija---497946.html). Za njegov privatni život veže se informacija kako se oženio prijateljevom ženom Kaćušom Babić koja je iz prethodnog braka imala dvoje djece, sina Nikolu i kćer Natašu.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije, ICTY Praljka je 2004. godine optužio za zločine počinjene nad bosanskim muslimanima za vrijeme rata u BiH. Nakon višegodišnjeg suđenja, Praljak je 2013. godine nepravomoćno osuđen na 20 godina zatvora. Dana 29. studenog 2017. godine Žalbeno vijeće Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju potvrdilo je presude „bosanskohercegovačkoj šestorki“ zbog zločina počinjenih u Bosni i Hercegovine tijekom rata '90-tih godina. U haškoj je sudnici izjavio: „General Praljak nije ratni zločinac i s prijezirom odbacujem Vašu presudu”, te je popio sadržaj bočice za koju se kasnije ispostavilo kako je cijankalij, a dva sata kasnije bio je mrtav. Preminuo je od zastoja srca (https://www.slobodanpraljak.com/).

5. Istraživački dio

U istraživačkom dijelu ovoga završnog rada utvrđeno je koji od tri navedena portala nije objektivno prenosio vijesti o samoubojstvu Slobodana Praljka. Ako je novinar provjerio činjenice koje navodi, tada se izvještaj smatra istinitim, što je najvažnije od svega u novinarstvu. Provedenom metodologijom istražuje se sadržaj članaka o Slobodanu Praljku. Članci su analizirani prema autoru sadržaja, odnosno jesu li autori potpisani ili nisu, je li potpisana redakcija ili agencija. Za potrebe analize proučene su i naslovne fotografije. Osim toga, analizirano je koliko mediji navode izvore u svojim izvještajima i jesu li se koristili *clickbait* naslovima. Također je utvrđeno koji portali su senzacionalističkim pisanjem izazivali emocije u čitatelja.

O događaju kojim se bavi ovaj završni rad odabrani portali imali su ukupno 78 članaka od kojih su analizirana 24. Sa svakog je portala za analizu odabrano po osam članaka. Sva tri portala imala su glavne vijesti poput presude, samog događaja, kako su svjetski mediji prenijeli vijest o događaju iz haške sudnice kao i Praljkovu biografiju.

5.1. *Telegram.hr*

Telegram.hr je portal koji postoji od 2015. godine. Iste godine kada je pokrenut, imao je i tiskano izdanje koje preuzima ime i format hrvatskoga političkog i kulturnog tjednika koji je izlazio od 1960. do 1972. godine. Posebnost tiskanog izdanja bila je u formatu s opsegom stranica od 42 centimetra (http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=60721). Godine 2016. tiskano izdanje prestalo je izlaziti (https://panopticum.hr/telegram-prestao-izlaziti-kao-tjednik/). U početku je *telegram.hr* izlazio u nakladi kuće Adriatic Media d.o.o. Početne godine u kolovozu nakladnička kuća mijenja ime u Telegram Media Grupa koja je, kako sami navode na stranicama, najveći *digital-only* (odnosno na digitalnoj mreži) izdavač u Hrvatskoj s 1,2 milijuna jedinstvenih korisnika mjesečno, apsolutno fokusirana na produkciju digitalnog sadržaja i kampanja te pričanje najboljih priča po svim digitalnim kanalima. Glavna urednica je Jelena Valentić (http://telegramgrupa.hr/).

„Prekinuto čitanje presude, odvjetnici kažu da je Slobodan Praljak popio otrov" naslov je izvještaja kojim je *telegram.hr* popratio trenutnu vijest o samoubojstvu (https://www.telegram.hr/politika-kriminal/prekinuto-citanje-presude-odvjetnici-kazu-da-je-slobodan-praljak-popio-otrov/). U naslovu ne tvrde kako je Praljak popio otrov, već navode riječi odvjetnika. U trenutku pisanja te vijesti i za potrebe teksta stavili su sliku haškog optuženika kako ispija otrov iz bočice. To je jedina fotografija suicida koja se može vidjeti na navedenom portalu. Kao autor članka, potpisana je redakcija. U članku se nalazio i video suicida kao i

poveznica na članak o službenoj potvrdi samog čina. O istom događaju *telegram.hr* napravio je dvije različite vijesti – u jednoj se nastavilo uživo pratiti suđenje, a druga vijest bila je usmjerena na Praljka.

Naslov teksta „Slobodan Praljak je živ, hitna ga je odvela sa suda" (https://www.telegram.hr/politika-kriminal/s-haskog-suda-su-se-javili-oko-praljka-kazu-da-mu-se-pruza-medicinska-njega/) ima puno ime i prezime haškog optuženika što je važno naglasiti za nadolazeću analizu. Za naslovnu fotografiju odabrana je slika zabilježenog trenutka hitne pomoći koja na sud dolazi po Praljka. Ujedno je to i vijest na koju je vodila poveznica u prethodno spomenutom članku. Službena potvrda kako je Praljak nakon ispijanja tekućine, tada nepoznate, i dalje živ nalazi se na početku teksta. Članak je sadržavao objave s društvene mreže novinara reportera, ali i drugih medija s fotografijama. Vezano za adresu poveznice (engl. *link*) na sam članak, ona se razlikuje od danog naslova što ukazuje na brzu intervenciju u članku koji se pisao.

„Prliću, Stojiću i Praljku potvrđene kazne; izricanje presude prekinuto jer je Praljak, navodno, popio otrov" (https://www.telegram.hr/politika-kriminal/presuda-bosanskohercegovackoj-sestorci-vijece-potvrdilo-udruzeni-zlocinacki-pothvat/), vijest je u kojoj je suđenje praćeno uživo, iz minute u minutu, a pod tekstom je potpisana novinarka Tajana Vlašić. Koristeći riječ „navodno" nisu odmah prejudicirali što se dogodilo prije službene potvrde. Za naslovnu fotografiju odabran je zabilježeni prizor iz prijenosa uživo sa suđenja u Haagu iz sudnice prije ispijanja otrova. Kod ovog naslova važno je spomenuti kako je i tu drugačiji naziv poveznice koja vodi na navedeni portal od naslova.

„Vijesti o Praljku koji je navodno popio otrov prati i BBC i ostali svjetski mediji" (https://www.telegram.hr/politika-kriminal/vijesti-o-generalu-praljku-koji-je-navodno-popio-otrov-prati-i-bbc-i-ostali-svjetski-mediji/) Telegramovi novinari u ovoj vijesti zbirno su prikazali kako su svjetski mediji vidjeli događaje u haškoj sudnici. Autorica Tajana Vlašić za naslovnu fotografiju odabrala je sliku BBC-jeve naslovnice na kojoj je Praljkova fotografija prije samoubojstva. Navode je potkrijepila slikama naslovnica stranih medija koji su se razlikovali u objektivnosti prenošenja vijesti. U članku se nalazila i poveznica na prijašnji članak.

„Umro je Slobodan Praljak" (https://www.telegram.hr/politika-kriminal/mediji-javljaju-da-je-slobodan-praljak-umro/) naslov je teksta čiji je sadržaj agencijska vijest, a potpisana je redakcija. Naziv poveznice odudara od naslova, prvotni naslov bio je kako mediji javljaju. Tom viješću odali su počast pokojniku jer nisu koristili sliku suicida ni video. Uredništvo portala u naslovu je bivšega generala HVO-a nazvalo punim imenom i prezimenom, a vijest su opremili naslovnom fotografijom koju su za potrebe pisanja članka doradili u sivu boju.

U članku naslovljenom „Šefovima HVO-a potvrđena kazna; pravomoćno su osuđeni na ukupno 111 godina" (https://www.telegram.hr/politika-kriminal/nastavljeno-je-sudenje-sestorki-

lidera-herceg-bosne/) novinari su naveli kako je informacija o presudi potvrđena. I u ovom slučaju adresa poveznice odudara od danog naslova. Od svih odabranih portala najviše su se potrudili pri odabiru fotografija i za potrebu ove vijesti izradili su fotomontažu. Vijest su uredili ilustrativnom fotografijom crno-bijele „haške šestorke" u pozadini koje se nalazi zastava Herceg-Bosne (*Slika 5.1.1.*). Pod člankom je potpisana redakcija. Također su prenijeli i konferenciju za medije predsjednika Vlade RH Andreja Plenkovića naslovljenu: „Plenković je održao pressicu, kaže da je presuda šestorki nepravedna" (https://www.telegram.hr/politika-kriminal/plenkovic-je-odrzao-pressicu-kaze-da-je-presuda-sestorki-nepravedna/). Važno je spomenuti kako novinari u naslovu nisu ništa tvrdili, nego su naveli premijerove riječi. Za naslovnu fotografiju odabrali su sliku Plenkovića s konferencije za medije. Članak su započeli opisom Praljkove smrti, a korisnicima je na kraju dostupna bila i poveznicu na vijest koja je pisana u trenutku suicida.

Slika 5.1.1. Članak s portala telegram.hr *s fotomontažom haške šestorke*

Telegram.hr istog je dana objavio i komentar Bože Kovačevića naslovljen: „Praljkov tragičan čin demonstrira krajnji ishod privrženosti politici koja ga je i dovela pred Sud" (https://www.telegram.hr/price/kovacevic-praljkov-tragican-cin-demonstrirao-je-krajnji-ishod-privrzenosti-politici-koja-ga-je-i-dovela-pred-sud/). To je jedini pronađeni članak u kojemu je izražen stav.

Druga dva portala spomenuta u ovom završnom radu toga dana bila su usmjerena na prenošenje velikog broja vijesti o Slobodanu Praljku, a *telegram.hr* odlučio se za, vjerojatno kako oni smatraju, prenošenje najbitnijih informacija. Iako su objektivno izvijestili o događaju toga dana, djeluje kao da nisu pretjerano htjeli pridavati medijsku pažnju Praljku. No, za razliku od potonja dva portala, navedeni portal u svojim tekstovima o Praljku nije koristio *clickbait* naslove. Odali su počast pokojniku tako što su sliku suicida objavili samo jednom i to u vijesti koja opisuje taj čin. Prenosili su samo provjerene informacije, za koje su već u naslovima otkrili kako novinari nisu sami zaključili o čemu je riječ, nego su prenijeli službene navode.

Osim u vijesti o samom događaju, gdje su takve informacije i potrebne jer potkrjepljuju napisano, ispijanja otrova i počinjenja suicida na ovom portalu, nisu pronađeni drugi članci u kojima je video navedenog čina. Sve fotografije u člancima su potpisane. Pozivaju se na istinitost članaka naglašavajući službene informacije. Jedini komentar o cijelom slučaju na navedenom portalu pronađen je u kolumni autora potpisanog imenom i prezimenom.

Telegram.hr imao je četiri teksta potpisana redakcijom, dva teksta potpisana agencijom. Na navedenom portalu kao autorica za odabrane članke po brojnosti isticala se novinarka Tajana Vlašić.

5.2. *Direktno.hr*

Portal *direktno.hr* osnovao je Miljenko Manjkas u lipnju 2014. godine. Na stranicama portala korisnicima navode kako je njihova misija „da na hrvatsku medijsku i društvenu scenu donesu veću otvorenost i transparentnost“ (https://direktno.hr/?home). Tvrde kako žele biti „miljenici onog dijela hrvatske publike sklonog tradicionalnim vrijednostima – koji je po svim istraživanjima dominantan, a obraća mu se mali broj medija”. Portal je tradicionalnoga, desničarskog svjetonazora, domoljubne naravi. U impresumu, popisu detaljnih podataka o nekoj publikaciji, navedeno je kako je glavni urednik Darko Markušić, a izdavač tvrtka Propuls d.o.o.

Novinari portala *direktno.hr* izricanje presude također su uživo pratili u članku naslovljenom: „VIDEO Praljak na izricanju osuđujuće presude popio otrov iz bočice, prekinuto izricanje presude” (https://direktno.hr/direkt/praljak-na-izricanju-osudujuce-presude-popio-otrov-iz-bocice-prekinuto-izricanje-presude-105538/). Naslov je *clickbait* zbog načina spominjanja videa kojemu je svrha da čitatelji kliknu na portal i odgledaju video, ne pišu ime haškog optuženika već samo njegovo prezime. Pretpostavljaju kako svi njihovi čitatelji znaju o kome je riječ. Za naslovnu fotografiju i na ovom portalu izabran je prikaz samog čina ispijanja otrova što nije bio jedini primjer da je takva slika zamijećena tijekom analize. Članak nije, kako navodi Brautović, napisan za internetsku publiku. Predugačak je, iako je riječ o praćenju uživo. Autori su u navedenom članku prenijeli i izjavu prosvjednika ispred suda koji su ujedno bili i žrtve rata.

Prethodnu informaciju je bilo teže zamijetiti zbog količine teksta u članku u kojemu je i video suicida. Kao autor članka potpisana je HINA.

Nadalje, informirali su publiku o stanci u Saboru. „U SABORU STANKA ZBOG PRALJKA Zekanović kolegama priopćio o drami u Haagu" (https://direktno.hr/domovina/saboru-stanka-zbog-praljka-zekanovic-kolegama-priopcio-o-drami-haagu-105585/). Riječ je kratkom članku od svega tri rečenice, a autor je potpisan inicijalima. Za naslovnu fotografiju odabran je prikaz Sabora. Zanimljivo je da u ovom članku, koji se sastojao od nekoliko rečenica, nisu pronađene nikakve poveznice na prijašnje tekstove. U naslovu se opet koriste velikim slovima koja pridonose efektu dramatičnosti. Ne piše se puno ime i prezime ni saborskom zastupniku Hrvoju Zekanoviću niti bivšem generalu HVO-a. Međutim, autor je u tekstu podsjetio na Praljkove posljednje riječi kako on nije zločinac.

Na portalu je moguće pronaći i tekst naslova: „Srbijanski mediji likuju: 'Presuda za stvaranje velike Hrvatske, potvrđen UZD s Tuđmanom'" (https://direktno.hr/direkt/srbijanski-mediji-likuju-presuda-za-stvaranje-velike-hrvatske-potvrden-uzd-s-tudmanom-105591/), koji je djelomična agencijska vijest čije objavljivanje ima jedino svrhu izazivati emotivne reakcije. Naslovna fotografija je slika naslovnice medija iz susjedne zemlje. U naslovu je tipfeler jer je riječ o „udruženom zločinačkom pothvatu" kojemu je kratica – UZP. Naslov je prevelik, a korištenjem riječi „likuju" autor članka ciljano se trudio pobuditi emocije u čitatelja. Za potrebe članka u njemu su autori prenijeli sliku s medija iz BiH kojemu je na naslovnoj fotografiji prvi hrvatski predsjednik doktor Franjo Tuđman, kao i sliku rušenja starog mosta u Mostaru.

U članku „ZEKANOVIĆ Teško mi je kao vjerniku komentirati, ali general Praljak je bio vojnik od glave do pete!" (https://direktno.hr/direkt/zekanovic-tesko-mi-vjerniku-komentirati-general-praljak-bio-vojnik-od-glave-do-pete-105599/), prenose riječi saborskog zastupnika političke stranke HRAST Hrvoja Zekanovića koji je zatražio minutu šutnje u Saboru zbog Praljkovog čina. Za naslovnu fotografiju odabrali su sliku saborskog zastupnika. Naslov je predugačak, ponovno su koristili velika slova kao i interpunkcijski znak tako da se internetskoj publici čini kako je saborski zastupnik povikao dok je odavao počast Praljku. Novinari navedenog portala bili su na licu mjesta i uzeli izjavu saborskog zastupnika. U tekstu su se nalazile i objave s društvenih mreža, a kao potvrda vjerodostojnosti u objavi se nalazila snimka zastupnika koji je davao izjavu.

„General Praljak umro je u bolnici" (https://direktno.hr/direkt/mediji-javljaju-general-praljak-umro-je-u-bolnici-105607/), članak je u koji je stavljen video suicida, a u početku članka ne daju se nove informacije kojima bi trebao započinjati. Prvotni naslov, kako je vidljivo u poveznici, bio je kako mediji javljaju o Praljkovoj smrti. U samom naslovu odaju počast Slobodanu Praljku nazivajući ga generalom. S jedne strane odaju počast, a s druge strane u članak stavljaju video

suicida. Načinom pisanja kod svojih čitatelja izazivaju emotivnost. Tekst započinje poveznicom na Praljkovu biografiju dok je naslovna fotografija crno-bijeli portret nasmiješenog Praljka.

„Plenković izrazio sućut obitelji Praljak: Hrvati su prekinuli opsadu Bihaća i spriječili novu Srebrenicu!" (https://direktno.hr/direkt/plenkovic-izrazio-sucut-obitelji-praljak-hrvati-su-prekinuli-opsadu-bihaca-i-sprijecili-novu-srebrenicu-105618/), članak je u kojemu su prenijeli izraz sućuti predsjednika Vlade RH Andreja Plenkovića Praljkovoj obitelji, a članak potpisuje autor Josip Senjak. Navedeni novinar pratio je konferenciju za medije te se u članku nalazi i video s YouTube kanala Vlada.hr. Za naslovnu fotografiju odabrana je Plenkovićeva slika.

„UJEDINJENI U MOLITVI P. Mandurić pozvao je na misu za dušu generala Praljka" (https://direktno.hr/zagreb/ujedinjeni-u-molitvi-p-manduric-pozvao-je-na-misu-za-dusu-generala-praljka-105653/), naslov je članka koji je napravljen temeljem objave na društvenoj mreži isusovca Ivana Manduića, poznatijeg kao pater Ike. Ova objava sada je nedostupna na društvenim mrežama. Za naslovnu fotografiju bila je odabrana slika patera koja je zabilježena za vrijeme braniteljskih prosvjeda u Zagrebu 2015. godine kada su ratni veterani Domovinskog rata bili ušli u crkvu Svetog Marka, a spomenuti isusovac štitio ih je od policije i medija. Odabrana fotografija, prikazana na *Slika 5.2.1*., ni na koji način nije bila povezana s tematikom o kojoj je vijest napisana niti je iz toga vremenskog razdoblja, već je stavljena kako bi izazvala snažnu reakciju. Nenavođenjem punog imena i prezimena patera pretpostavili su kako svi čitatelji znaju o kome je riječ. Naslov je predugačak, ali su svejedno napisali Praljkov vojni čin. Članak je bio potpisan samo inicijalima autora.

Slika 5.2.1. Članak s portala direktno.hr *u kojemu se spominje objava patera Ike*

„Nije slučajno da se sramotna presuda izriče upravo na Dan Republike SFRJ" (https://direktno.hr/direkt/nije-slucajno-da-se-sramotna-presuda-izrice-upravo-na-dan-republike-sfrj-105594/), naslov je članka u kojemu su prenesene riječi novinarke Višnje Starešine za portal Slobodna Bosna koji se, kako su i sami napomenuli u tekstu, izrugao smrću Praljka i to komentarom kako je Dan Republike, „pa si je stari malo popio". Za naslovnu fotografiju odabrana je slika novinarke čije riječi su navedene u naslovu. Slika pozicionirana niže u tekstu predstavljala je dokaz vjerodostojnosti napisa medija iz BiH koji su za potrebe svog članka iskoristili fotografiju trenutka ispijanja otrova koja je bila prikazana i u ovom članku kojemu je svrha bila povećanje čitanosti. Na domoljubnom portalu koji veliča Praljka na dan njegovog suicida objavljena je vijest iz susjedne države u kojoj su se autori izrugivali njegovu činu. Također je bila spomenuta i bivša država SFRJ čijim je raspadom, u kojemu je sudjelovao Praljak, nastala RH.

Portal *Direktno.hr* imao je 29 tekstova vezanih uz samoubojstvo Slobodana Praljka u Haagu. Polovica objavljenih članaka je s HINA-e. Agencijski tekstovi bili su vjerodostojni, ali novinari ovog portala nisu profesionalno pisali članke. Bili su pristrani što potvrđuje nedostatak članaka koji negativno predstavljaju Slobodana Praljka, korištenja *clickbaitova*, a pogotovo korištenja

fotografije patera Ike kako stoji između branitelja i kordona interventne policije. Ta fotografija nije imala nikakve veze s navedenim naslovom. Pojedini članci ovog portala sastojali su se od svega nekoliko rečenica ili su bili napisani temeljem objava javnih osoba s društvenih mreža. Unatoč kratkim informacijama, prenesenim i s društvenih mreža, navedeni portal je u svrhu većeg broja *klikova* na poveznice na vijesti najviše koristio fotografiju Praljka kako ispija cijankalij.

Analizom tekstova s portala *direktno.hr* pronađeno je pet tekstova koji su potpisani inicijalima novinara, a dva teksta bila su potpisana kombinacijom redakcije i HINA-e, što znači da su intervenirali u agencijsku vijest, odnosno da su njihovi novinari nadopisali nešto svoje.

5.3. *Tportal.hr*

Tportal.hr postoji od 2009. godine. Kako su naveli na *web* stranici, smatraju da su „vodeći hrvatski news portal fokusiran na visoko relevantan i ozbiljan sadržaj te zabavu kojeg mjesečno posjeti više od tri milijuna posjetitelja". Izdavač je Hrvatski Telekom d.d. U impresumu je navedeno kako je glavna urednica Danijela Jozić (https://www.tportal.hr/impressum).

„Praljak popio otrov i preminuo! Ostatku hercegovačke šestorke potvrđene presude" (https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/u-10-sati-zapocinje-citanje-konacne-presude-hrvatskoj-sestorci-iz-bih-20171129), primjer je naslova koji je objektivno i kratko napisan. Naslov sažeto prenosi informaciju, a veći broj čitatelja privukao je uskličnik koji je postigao efekt šokiranosti zajedno s odabirom naslovne fotografije koja prikazuje zabilježena tri trenutka ispijanja otrova. Kao i prethodna dva portala i *tportal.hr* je pratio presudu uživo. U članku se osim teksta nalaze i fotografije, videoisječci i objave s društvenih mreža.

Ponudili su i kronologiju događaja pod naslovom: „Ovo su najvažnije stvari koje su danas dosuđene u Haagu" (https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/ovo-su-najvaznije-stvari-koji-su-danas-dosudene-u-haagu-foto-20171129), a potpisan je novinar Ante Srzić. Za naslovnu je fotografiju odabrana slika ljudi koji preko televizijskog ekrana prate presudu „haškoj šestorki", odnosno gledaju Praljka u Haagu iz Mostara. U njemu su bile i poveznice na prijašnje tekstove iste tematike. Naslov je *clickbait*. Važno je spomenuti i kako odugovlače s informacijama u podnaslovu jer su Praljkovo ispijanje cijankalija nazvali radikalnim potezom umjesto da su napisali ono što i jest bilo.

„Predsjednica se hitno vraća s Islanda, Pejčinović Burić iz Afrike" (https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/predsjednica-se-hitno-vraca-u-hrvatsku-plenkovic-za-sada-suti-foto-20171129), vijest je u kojoj nema fotografija Praljka. U članku se nalaze poveznice na prijašnje tekstove o tematici i fotogalerija predsjednice u kojoj su njezine 103 fotografije. Početna slika je predsjednica u navijačkom dresu hrvatske nogometne reprezentacije. Naziv je

galerije „Sva lica Kolinde Grabar-Kitarović“. Galerija u danom trenutku nije imala veze s događanjem o kojemu su pisali. Aludirajući na dramatičnost, u naslovu su napisali kako se predsjednica vraća hitno. Za naslovnu fotografiju odabrali su prizor predsjednice i premijera. Vidljivo je u poveznici kako je originalan naslov članka glasio „Predsjednica se vraća hitno u Hrvatsku, Plenković zasad šuti“, iz čega se može iščitati razlog odabira navedene naslovne fotografije.

Tportal.hr jedini je među odabranim portalima koji prenosi i ovakvu vrstu sadržaja: „Svjedokinja zločina: 'Oni su monstrumi, a Praljkovo ispijanje otrova je sramotno'” (https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/svjedokinja-zlocina-oni-su-monstrumi-a-praljkovo-ispijanje-otrova-je-sramotno-20171129/print). Pod tim naslovom nalazi se tekst u kojemu se prenosi svjedočanstvo žrtve. Naslovna fotografija prikaz je žrtve koja je dala izjavu N1 televiziji, navedenoj kao izvor za pisanje ovog članka. Zanimljivo je reći kako je članak kratak, a u tekstu se navodi koliko je članova obitelji žrtva izgubila. Od odabrana tri portala, *tportal.hr* jedini je prenio ovakvu vrstu vijesti, vjerojatno zbog povećanja *klikanosti* što potvrđuje i izbor naslova. Dramatičnosti su pridonijele riječi odabrane za naslov, „monstrum“ i „sramotno“.

Novinarka Maja Šurina uzela je izjavu predsjednika Sabora Gordana Jandrokovića. Novinari nisu prenosili vijesti s drugih medija, nego su bili na licu mjesta. Za potrebe teksta u članku se nalazio i video s Jandrokovićem. Naslov članka bio je „Jandroković: Ovakva presuda ne pridonosi pomirenju” (https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/jandrokovic-ovakva-presuda-ne-pridonosi-pomirenju-foto-20171129). Naslov je kratak i sažet, u njemu je sve rečeno. Osim naslovne fotografije na kojoj se nalazi predsjednik Sabora, u tekst je bila dodana i fotogalerija njegovih slika. U članku su se nalazile i poveznice na prijašnje tekstove o reakcijama brojnih političara.

„Sloković: Da su Tuđman, Šušak i Bobetko živi, bilo bi im suđeno” (https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/slokovic-da-su-franjo-tudman-gojko-susak-i-janko-bobetko-zivi-bi-bili-sudeni-foto-20171129), naslov je članka koji je potpisala novinarka Vlatka Polšak Palatinuš, koja je kontaktirala odvjetnicu Jadranku Sloković. Naslovna fotografija prikazuje navedenu odvjetnicu koja se javlja na mobitel. U članku se nalaze poveznice na prijašnje tekstove. Na kraju članka nalazila se i fotogalerija na kojoj se vidi Praljak kako ispija otrov.

Tportal.hr je u članku naslovljenom „Ovako je govorio Slobodan Praljak 2011.: Ako me uspoređujete s Göringom…” (https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/ovako-je-govorio-slobodan-praljak-2011-ako-me-usporedujete-s-goeringom-foto-20171129) koristio riječi Slobodana Praljka. Radilo se o članku koji je bio kompilacija dosadašnjih događaja i prijašnjih riječi vezanih za suđenje, a pratio ga je i video završne riječi iz 2011. godine u Haagu. Za naslovnu

fotografiju odabran je Praljkov portret. Vijest je bila preuzeta s *web* stranice o Slobodanu Praljku, a poveznica u tekstu vodila je na dokument objavljen na istoj stranici u kojemu su bile već spomenute završne riječi. Na središnjem mjestu članka postavljena je fotogalerija Praljkova suicida, a na kraju video.

„Oglasilo se haško Tužiteljstvo, spomenuli Tuđmana i pozvali DORH da hitno procesuira dostupne zločince" (https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/oglasilo-se-hasko-tuziteljstvo-spomenuli-tudmana-i-pozvali-dorh-da-hitno-procesuira-dostupne-zlocince-foto-20171129), naslov je članka u kojemu su novinari prilikom prijenosa priopćenja ICTY-a prevodili isto s engleskog na hrvatski jezik. Za naslovnu fotografiju odabrali su sliku tadašnjega glavnog državnog odvjetnika Dinka Cvitana. *Slika 5.3.1.* prikazuje članak iz čega je bilo vidljivo da je fotografija povezana s naslovom, ali su za potrebe isticanja dramatičnosti odabrali fotografiju na kojoj je gestama prikazano iščuđavanje. Članak je bio potpisan inicijalima dvaju autora, a još su u samom tekstu bile vidljive poveznice na prijašnje tekstove o događaju za vrijeme izricanja presude „haškoj šestorki". Osim toga, autori su u članak stavili i fotogaleriju generala naziva „Sva lica Slobodana Praljka".

ZADOVOLJNI PRESUDOM

Oglasilo se haško Tužiteljstvo, spomenuli Tuđmana i pozvali DORH da hitno procesuira dostupne zločince

Autor: S. S./An. S.
Zadnja izmjena 29.11.2017 21:16

32 4 Ispiši

Glavni državni odvjetnik Dinko Cvitan

Izvor: Pixsell / Autor: Patrik Macek/PIXSELL

ZAPOSLI SE U HRVATSKOM

Slika 5.3.1. Članak s portala tportal.hr *u kojemu se opisuje reakcija na presudu*

Tportal.hr u svom je izvještavanju o izricanju presude Slobodanu Praljku imao 41 članak. U njima su objektivno obradili izvore s proponentske strane koja je bila za oslobađajuću presudu generalu, ali i izvore s oponentske strane suprotnog stava. Pretjeranim pobuđivanjem emocija senzacionalističkim naslovima ili pak odabirom fotografija kreiraju *clickbait* članke i zanemaruju pravila kojih se trebaju držati pri obavljaju svog posla. Sve fotografije u člancima bile su potpisane, ali je i velik broj članaka završavao fotogalerijom Praljkovog suicida. Analizom su pronađene i fotogalerije koje s danom vijesti u danom trenutku nisu bile nikako povezane. Temeljem toga, dobiva se dojam kako su od objektivnog prenošenja vijesti ipak prevladali šokantni naslovi i *clickbait* članci. Od odabranih osam tekstova o Praljkovom suicidu tri su bila potpisana inicijalima.

6. Zaključak

Medijima je u današnje vrijeme iznimno lako manipulirati čitateljima. Provedenim istraživanjem u ovome završnom radu zaključeno je kako je o samoubojstvu Slobodana Praljka u Haagu tijekom izricanja presude, portal *telegram.hr* izvještavao objektivno. Najprofesionalnije su se odnosili prema događaju. Objavljivali su samo provjerene informacije, za koje su u naslovu već otkrili kako prenose službene navode. Unatoč činjenici kako su od drugih imali najmanje tekstova, objavili su samo one informacije koje potkrjepljuju napisanim bez korištenja *clickbait* naslova. Za razliku od potonja dva na ovom portalu nisu korištene dodatne galerije ispijanja cijankalija. Portal *telegram.hr* svojim pristupom ovoj temi dokazao je kako je u načinu isporučivanja informacija javnosti bitna kvaliteta, a ne kvantiteta.

Portal *direktno.hr* prenosio je i najmanju sitnicu vezanu uz Slobodana Praljka, ali temeljem uspoređivanja članaka i sadržaja u njima ustanovljeno je kako je ipak prevladao prevelik broj *clickbait* članaka. Portal je zanemario profesionalnost u radu iskoristivši senzacionalistički način pisanja te pretjeranu upotrebu fotografija i videozapisa suicida. Osim toga, u svojim su se člancima sasvim očito potrudili iskoristiti emocije svojih čitatelja. Na dan suicida generala HV-a domoljubni portal, koji za sebe tvrdi kako im je cilj postati „miljenicima onog dijela hrvatske publike sklonog tradicionalnim vrijednostima", objavio je članak iz susjedne države u kojoj su se autori izrugivali s Praljkovim činom i iskoristili ponovno fotografiju ispijanja cijankalija. U istom članku spomenut je i dan bivše države u čijem je raspadu sudjelovao Praljak. Svoju pak pristranost najviše otkrivaju u članku u kojemu kao naslovnu fotografiju koriste sliku patera Ike koji brani veterane Domovinskog rata od interventne policije. Ta je fotografija dokaz novinarskog pobuđivanja snažne reakcije u publike istog svjetonazora. Fotografija koja nije imala nikakve veze s napisanim člankom, koji je napisan temeljem objave na društvenoj mreži, i to od svega tri rečenice nije odlika profesionalizma.

Tportal.hr načinom pisanja članaka djelomice je poštovao pravila struke, ali i u ovom slučaju su pored profesionalnog načina obavljanja novinarskog posla prevladali *clickbait* članci. Iako kvantitativno, navedeni portal je o događaju imao više članaka nego prethodno dva spomenuta portala zajedno, ali većina nije bila napravljena objektivno. U nemalom broju članaka pronađene su fotogalerije koje s danom vijesti u tom trenutku nisu bile nikako povezane, primjerice korištenje fotografije kojoj je jedina svrha iskazivanje dramatičnosti.

Novinarstvo bi trebalo inzistirati na većoj društvenoj odgovornosti stoga se od novinara očekuje kako on treba biti odgovaran u svome poslu prenošenja informacija javnosti. Informacije moraju biti provjerene. Standardi novinarstva jedini su preduvjeti za objektivno, istinito i pošteno izvještavanje.

U izvanrednim izvještavanjima poput tematike kojom se bavi ovaj završni rad nema potrebe za prenošenjem informacija koje su korisne samo zbog više pregleda portala, odnosno čitanosti. Danas više nego ikada zaposleni u medijima obvezni su pisati i iznositi istinu, provjerenu i uravnoteženu informaciju. Sloboda medija, na koju se stalno poziva, moguća je jedino uz temeljito poznavanje i pridržavanje standarda profesionalnog novinarstva. Za novinare nakon akademskog obrazovanja nema kraja u nadograđivanju znanja. Novinari moraju kontinuirano učiti i usavršavati se tijekom radnog vremena.

Neetičnom novinarstvu iza kojega stoji narušavanje temeljnih ljudskih prava treba stati na kraj. Novinari koji se usavršavaju ili tek studiraju, trebali bi učiti od najboljih, a ne biti obasipani početničkim pogreškama koje nastaju zbog brzopletosti, pomanjkanja vremena za pisanja i provjeru informacija. Zahvaljujući novinarima istina dopire do publike – zato novinari ne smiju „padati" pod pritiskom brzine produciranja vijesti, nego što objektivnije informirati i educirati javnost.

UNIVERSITY NORTH

Sveučilište Sjever

VŽ KC

MMI

SVEUČILIŠTE SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, ANAMARIJA PRANJIĆ *(ime i prezime)* pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom OBJEKTIVNOST NOV. NA SL. SAMOUBOJSTVA GEN. SLOBODANA PRAŠKA *(upisati naslov)* te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

ANAMARIJA PRANJIĆ Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Pranjić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnost i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, ANAMARIJA PRANJIĆ *(ime i prezime)* neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom OBJEKTIVNOST NOVINARA NA SLUČAJU SAMOUBOJSTVA *(upisati naslov)* čiji sam autor/ica. GENERALA SLOBODANA PRAŠKA

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

ANAMARIJA PRANJIĆ
(vlastoručni potpis)

Pranjić

7. Literatura

Knjige:

[1] Brautović, M.: *Online novinarstvo*, Školska knjiga, Zagreb, 2011.

[2] Kunczik, M., A. Zipfel: *Uvod u publicističku znanost i komunikologiju*, Zaklada Friedrich Ebert, Zagreb, 1998.

[3] Malović, S.: *Osnove novinarstva*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2005.

[4] Mihovilović, M.: *Profesionalni novinar*, Profil, Zagreb, 2007.

[5] Najbar-Agičić; M; *Povijest novinarstva*, Ibis grafika, Zagreb, 2015.

[6] Šimović; V, Maletić; F, Afrić;W: *OSNOVE INFORMATIKE – uvod*, Golden marketing-Tehnička knjiga, Zagreb, 2010.

Časopisi:

[1] V. Barović: „Objektivnost, novinarska etika i izvještavanje u kriznim situacijama", *Medijske studije*, vol. 2, br. 3-4, 2011, str. 118-126.

[2] S. Malović: „Profesionalizam – preduvjet objektivnog i poštenog novinarstva", *Politička misao*, vol. 34, br. 4, 1997, str. 151-165.

Internetski izvori:

[1] Kodeks časti hrvatskog novinarskog društva, https://hnd.hr/dokumenti (dostupno 16.09.2019.)

[2] Hrvatski katolički radio, https://hkr.hkm.hr/ (dostupno 19.09.2019.)

[3] Slobodan Praljak; General s tri fakulteta, istaknut i kontroverzan zapovjednik, https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/slobodan-praljak-biografija---497946.html (dostupno 18.09.2019.)

[4] Slobodan Praljak biografija, https://www.slobodanpraljak.com/ (dostupno 18.09.2019.)

[5] Telegram, http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=60721 (dostupno 18.09.2019.)

[6] Telegram prestao izlaziti kao tjednik, https://panopticum.hr/telegram-prestao-izlaziti-kao-tjednik/ (dostupno 18.09.2019.)

[7] Telegram media grupa, http://telegramgrupa.hr/ (dostupno 18.09.2019.)

[8] Prekinuto čitanje presude, odvjetnici kažu da je Slobodan Praljak popio otrov, https://www.telegram.hr/politika-kriminal/prekinuto-citanje-presude-odvjetnici-kazu-da-je-slobodan-praljak-popio-otrov/ (dostupno 20.09.2019.)

[9] Slobodan Praljak je živ, hitna ga je odvela sa suda, https://www.telegram.hr/politika-kriminal/s-haskog-suda-su-se-javili-oko-praljka-kazu-da-mu-se-pruza-medicinska-njega/ (dostupno 20.09.2019.)

[10] Prliću, Stojiću i Praljku potvrđene kazne; izricanje presude prekinuto jer je Praljak, navodno, popio otrov, https://www.telegram.hr/politika-kriminal/presuda-bosanskohercegovackoj-sestorci-vijece-potvrdilo-udruzeni-zlocinacki-pothvat/ (dostupno 20.09.2019.)

[11] Vijesti o Praljku koji je navodno popio otrov prati i BBC i ostali svjetski mediji, https://www.telegram.hr/politika-kriminal/vijesti-o-generalu-praljku-koji-je-navodno-popio-otrov-prati-i-bbc-i-ostali-svjetski-mediji/ (dostupno 20.09.2019.)

[12] Umro je Slobodan Praljak, https://www.telegram.hr/politika-kriminal/mediji-javljaju-da-je-slobodan-praljak-umro/ (dostupno 20.09.2019.)
[13] Šefovima HVO-a potvrđena kazna; pravomoćno su osuđeni na ukupno 111 godina, https://www.telegram.hr/politika-kriminal/nastavljeno-je-sudenje-sestorki-lidera-herceg-bosne/ (dostupno 20.09.2019.)
[14] Plenković je održao pressicu, kaže da je presuda šestorki nepravedna, https://www.telegram.hr/politika-kriminal/plenkovic-je-odrzao-pressicu-kaze-da-je-presuda-sestorki-nepravedna/ (dostupno 20.09.2019.)
[15] Praljkov tragičan čin demostrirao je krajnji ishod privrženosti politici koja ga je i dovela pred sud, https://www.telegram.hr/price/kovacevic-praljkov-tragican-cin-demonstrirao-je-krajnji-ishod-privrzenosti-politici-koja-ga-je-i-dovela-pred-sud/ (dostupno 20.09.2019.)
[16] Direktno naslovnica, https://direktno.hr/?home (dostupno 18.09.2019.)
[17] VIDEO, Praljak na izricanju osuđujuće presude popio otrov iz bočice, prekinuto izricanje presude, https://direktno.hr/direkt/praljak-na-izricanju-osudujuce-presude-popio-otrov-iz-bocice-prekinuto-izricanje-presude-105538/ (dostupno 20.09.2019.)
[18] U SABORU STANKA ZBOG PRALJKA Zekanović kolegama priopćio o drami u Haagu, https://direktno.hr/domovina/saboru-stanka-zbog-praljka-zekanovic-kolegama-priopcio-o-drami-haagu-105585/ (dostupno 20.09.2019.)
[19] Srbijanski mediji likuju: 'Presuda za stvaranje velike Hrvatske, potvrđen UZD s Tuđmanom', https://direktno.hr/direkt/srbijanski-mediji-likuju-presuda-za-stvaranje-velike-hrvatske-potvrden-uzd-s-tudmanom-105591/ (dostupno 20.09.2019.)
[20] ZEKANOVIĆ 'Teško mi je kao vjerniku komentirati, ali general Praljak je bio vojnik od glave do pete!', https://direktno.hr/direkt/zekanovic-tesko-mi-vjerniku-komentirati-general-praljak-bio-vojnik-od-glave-do-pete-105599/ (dostupno 20.09.2019.)
[21] General Praljak umro je u bolnici, https://direktno.hr/direkt/mediji-javljaju-general-praljak-umro-je-u-bolnici-105607/ (dostupno 20.09.2019.)
[22] Plenković izrazio sućut obitelji Praljak: Hrvati su prekinuli opsadu Bihaća i spriječili novu Srebrenicu! https://direktno.hr/direkt/plenkovic-izrazio-sucut-obitelji-praljak-hrvati-su-prekinuli-opsadu-bihaca-i-sprijecili-novu-srebrenicu-105618/ (dostupno 21.09.2019.)
[23] UJEDINJENI U MOLITVI P. Mandurić pozvao je na misu za dušu generala Praljka, https://direktno.hr/zagreb/ujedinjeni-u-molitvi-p-manduric-pozvao-je-na-misu-za-dusu-generala-praljka-105653/ (dostupno 21.09.2019.)
[24] Nije slučajno da se sramotna presuda izriče upravo na Dan Republike SFRJ, https://direktno.hr/direkt/nije-slucajno-da-se-sramotna-presuda-izrice-upravo-na-dan-republike-sfrj-105594/ (dostupno 21.09.2019.)
[25] Impressum tportala, https://www.tportal.hr/impressum (dostupno 18.09.2019.)
[26] Praljak popio otrov i preminuo! Ostatku hercegovačke šestorke potvrđene presude, https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/u-10-sati-zapocinje-citanje-konacne-presude-hrvatskoj-sestorci-iz-bih-20171129 (dostupno 22.09.2019.)
[27] Ovo su najvažnije stvari koje su danas dosuđene u Haagu, https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/ovo-su-najvaznije-stvari-koji-su-danas-dosudene-u-haagu-foto-20171129 (dostupno 22.09.2019.)
[28] Predsjednica se hitno vraća s Islanda, Pejčinović Burić iz Afrike, https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/predsjednica-se-hitno-vraca-u-hrvatsku-plenkovic-za-sada-suti-foto-20171129 (dostupno 22.09.2019.)

[29] Svjedokinja zločina: 'Oni su monstrumi, a Praljkovo ispijanje otrova je sramotno', https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/svjedokinja-zlocina-oni-su-monstrumi-a-praljkovo-ispijanje-otrova-je-sramotno-20171129/print (dostupno 22.09.2019.)

[30] Jandroković: Ovakva presuda ne pridonosi pomirenju, https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/jandrokovic-ovakva-presuda-ne-pridonosi-pomirenju-foto-20171129 (dostupno 22.09.2019.)

[31] Sloković: Da su Tuđman, Šušak i Bobetko živi, bilo bi im suđeno, https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/slokovic-da-su-franjo-tudman-gojko-susak-i-janko-bobetko-zivi-bi-bili-sudeni-foto-20171129 (dostupno 22.09.2019.)

[32] Ovako je govorio Slobodan Praljak 2011.: Ako me uspoređujete s Göringom..., https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/ovako-je-govorio-slobodan-praljak-2011-ako-me-usporedujete-s-goeringom-foto-20171129 (dostupno 22.09.2019.)

[33] Oglasilo se Haško Tužiteljstvo, spomenuli Tuđmana i pozvali DORH da hitno procesuira dostupne zločince, https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/oglasilo-se-hasko-tuziteljstvo-spomenuli-tudmana-i-pozvali-dorh-da-hitno-procesuira-dostupne-zlocince-foto-20171129 (dostupno 22.09.2019.)

8. Popis slika

Slika 4.1. Slobodan Praljak u Haagu, ICTY 10
Slika 5.1.1. Članak s portala telegram.hr s fotomontažom haške šestorke 14
Slika 5.2.1. Članak s portala direktno.hr u kojemu se spominje objava patera Ike 18
Slika 5.3.1. Članak s portala tportal.hr u kojemu se opisuje reakcija na presudu 22